

تجارب معلمان شرکت کننده در آزمون اعزام به مدارس خارج از کشور: پژوهش کیفی

دکتر اسکندر فتحی آذر*

دکتر یوسف ادب*

سید محمد طباطبایی***

چکیده

هدف از انجام دادن این پژوهش، دستیابی به تجارب معلمان شرکت کننده در آزمون اعزام به مدارس خارج از کشور برای شناخت این پدیده است. مطالعه حاضر به شیوه کیفی و از نوع پدیدار شناسی با نمونه گیری هدفمند و از طریق مصاحبه ژرف نگر با ۱۴ نفر از معلمانی انجام گرفت که در مصاحبه پس از قبولی در آزمون سال تحصیلی ۹۱-۹۲ شرکت کرده بودند. ابزار گردآوری اطلاعات مصاحبه بود. مصاحبه‌ها به دقت ثبت و در همان جلسه، با شرکت کنندگان مرور می‌شد و در صورت تایید مورد پذیرش قرار می‌گرفت. تجزیه و تحلیل متن مصاحبه‌ها با روش هفت مرحله‌ای کلایزی صورت پذیرفته است. یافته‌های حاصل از تجارب معلمان در چهار مضمون اصلی شامل: عوامل انگیزه بخش برای شرکت در آزمون، فعالیتهای قبل از شرکت در آزمون، نگرانیهای قبل از قبولی، ویژگیهای افراد اعزام شونده و ۲۳ مضمون فرعی شامل: کسب تجربه جدید، لذت بردن از سفر و آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم کشورها و تنوع در زندگی، حقوق و مزايا، رضایت و اشتیاق همسر، کسب موقعیت اجتماعی، یادگیری زبان برای خود و فرزندان، افزایش اعتماد به نفس، احساس وظیفه نسبت به دانش آموزان هم وطن، یافتن دوستان جدید از استانهای گوناگون، اشاعه فرهنگ دینی و معرفی انقلاب اسلامی، شناخت بیشتر جایگاه کشور خود، حج تمتع و عمره مفرد از طریق کشور میزبان، خرید منابع مطالعه و آمادگی برای شرکت در آزمون، مشورت و تحقیق و بررسی پیرامون نحوه برگزاری آزمون و مصاحبه، تحقیق و بررسی پیرامون امنیت کشورها، نگرانی قبول نشان در آزمون، نگرانی پیرامون تحصیل فرزندان در خارج از کشور، نگرانی پیرامون مسائل فرهنگی و اخلاقی فرزندان، نگرانی دوری از پدر و مادر، نگرانی از ذبح اسلامی در کشورهای غیر مسلمان، نگرانی از عدم رعایت عدالت در پذیرش معلمان، داشتن شخصیت علمی، حجاب اسلامی، ظاهر مناسب و اخلاق خوب استخراج شده است. نتایج حاصل از پژوهش حاضر می‌تواند برای مسئولان آموزش و پرورش و سایر پژوهشگران علاقه‌مند در این حوزه مورد استفاده قرار گیرد و تصویری روشن از ادراکات معلمان شرکت کننده در آزمون ارائه نماید.

کلید واژگان: تجارب معلمان، پدیدار شناسی، انگیزه، نگرانی

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۴/۱۹ تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۳/۲۶

e-fathiazar@tabrizu.ac.ir

yousef_adib@yahoo.com

smtaba39@yahoo.com

* استاد گروه علوم تربیتی دانشگاه تبریز

** دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه تبریز

*** دانشجوی دکتری رشته روان شناسی تربیتی دانشگاه تبریز

مقدمه

اهمیت و نقش مدارس خارج از کشور در حفظ هویت فرهنگی و ایرانی دانش آموزان مقیم آن کشورها موجب شده است تا جامعه ایرانیان ساکن در سایر کشورها و اولیای دانش آموزان انتطار داشته باشند که مدارس جمهوری اسلامی ایران به منزله پایگاه فرهنگی نظام و محیط پویا و رشد دهنده، زمینه مناسب را برای پرورش استعدادهای بالقوه آنان فراهم کند (حیدر رضایی و صارمی، ۱۳۸۹). وزارت آموزش و پرورش نیز با تمهید مقدمات لازم تلاش می کند تا زمینه حضور برترین نیروهای خود را برای مدارس ایرانی خارج از کشور فراهم سازد. از سویی هم شرایط و مقتضیات کاملاً متفاوت کار و زندگی در خارج از کشور ایجاب می نماید که فرآیند انتخاب و اعزام نیرو به مدارس خارج از کشور با نگاهی دقیق‌تر و حساسیتی بیشتر مورد توجه مسئولان ذیربطر قرار گیرد و با تلقی آن به منزله دغدغه‌های انقلابی و ملی به نحو مطلوب انجام گیرد (یزدانی، ۱۳۹۱).

بدین منظور همه ساله شمار بسیاری از معلمان با اهداف و انگیزه‌های متنوعی برای انجام ماموریت و سفر به سایر کشورها در آزمون اعزام به مدارس خارج از کشور شرکت می کنند. شناخت ادراک معلمان مانند، هدفها، انگیزه‌ها و نگرانی‌های آنان می تواند در برنامه‌ریزی مسئولان مربوطه مؤثر واقع شود. آگاهی از اهداف و انگیزه‌های شرکت کنندگان در آزمون برای سفر به خارج از کشور را می توان در پژوهش‌های مشابهی جست و جو کرد که در این زمینه انجام گرفته است.

مکیتاش و گلدنر^۱ (۱۹۹۰) در تحقیقی در زمینه عوامل تحریک کننده برای سفر به این نتیجه رسیدند که انگیزه‌های افراد برای سفر را می توان به چهار دسته تقسیم بندی کرد:

۱. محرکهای فیزیکی: این انگیزه‌ها به ذهن و بدن، ورزش و تفریح و اهداف مختص به سلامتی مربوط هستند. به نظر می رسد این گروه از انگیزه‌ها با آن دسته از فعالیتها که تنفس را تقلیل می دهند، در ارتباط هستند.

۲. محرکهای فرهنگی: این محرکها از طریق تمایل به دیدن و شناختن دیگر فرهنگها، آموختن دانش در مورد اتباع یک کشور، سبک زندگی آنها، موسیقی، هنر، فولکلور و ... شناسایی می شوند.

۳. محرکهای بین-فردی: این محرکها شامل تمایل به ملاقات مردم جدید، ملاقات دوستان و یا اقوام و جستجوی تجارب جدید و متفاوت می باشد. مسافرت به معنی فرار از روابط روزمره و یکنواخت با دوستان و همسایگان و محیط خانه یا حتی به دلایل معنوی و روحی صورت می پذیرد.

1. Macintosh & Goldner

۴. محركهای موقعیت و پرسنل: این محركهای شامل تمایل برای ادامه سرگرمیها و آموزش و در مواردی شامل تمایل به شناخت و جلب توجه دیگران می‌شود (بوستل و هاگان، ۱۹۹۳). عوامل تحریک کننده فوق هریک به تنها یا با ترکیب یکدیگر می‌توانند برای معلمان عاملی انگیزه‌بخش برای شرکت کردن در آزمون مدارس خارج از کشور باشند. یکی دیگر از قوی‌ترین عوامل مؤثر در انگیزه‌های سفر، تاثیر دیگر مردم بر تصمیمات مسافران است (ماتینه، ۱۹۸۷، به نقل از همان منبع، ص ۸۰۳). بنابراین افراد دیگر اجتماع یا همکاران و اعضای خانواده نیز می‌توانند بر انگیزه معلمان برای تصمیم‌گیری جهت شرکت در آزمون مدارس خارج از کشور تاثیر بگذارند.

اگرچه سفر از مکانی به مکان دیگر، مستله‌ای است که همواره در طول تاریخ مورد توجه انسان بوده است، اما این سفرها، تحت تأثیر عواملی چون امنیت، امکانات و انگیزه‌های مسافرت از لحاظ شیوه، مدت و مسافت، کاملاً با یکدیگر متفاوت بوده است. امنیت کشورها، موقعیت استراتژیک و امکانات آنها از دغدغه‌های معلمان برای اعزام به سایر کشورهای است. احساس امنیت ارتباطی مستقیم با ذهنیت و ادراک افراد دارد. در واقع امنیت بیش از آنکه واقعیتی عینی و بیرونی باشد ماهیتی ذهنی و گفتمانی دارد (تریف، به نقل از حسینی نثار و قاسمی، ۱۳۹۱). همه انسانها به آرامش روان و امنیت خاطر نیاز دارند و در این میان معلمان و مردمیان و پژوهشگران بیش از همه به این موهبت محتاج‌اند (افروز، ۱۳۷۷). بنابراین با توجه به پژوهش‌های گوناگون، مسافت یکی از مهم‌ترین فعالیتهای انسان معاصر است که همراه با به وجود آمدن تغییراتی شکرف در سیمای زمین، اوضاع سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، منش و روش زندگی انسان‌ها را دگرگون می‌سازد، ضمن آنکه تحولات بنیادی در اوضاع و شرایط اقتصادی، فرهنگی و آداب و رسوم مردم به وجود می‌آورد (زکی، ۱۳۸۸). سفر معلمان برای انجام دادن ماموریت در مدارس ایرانی خارج از کشور، زمینه‌ای است برای تغییرات شکرف در وضعیت اقتصادی، فرهنگی و کسب مهارت‌های جدید زندگی، آشنایی با فرهنگها و تمدن‌های سایر مردم در نقاط گوناگون و تنوع در زندگی روزمره، اما بررسیهای مربوط به اعزام معلمان به مدارس خارج از کشور نشان داد که مطالعات پیامون تجربه معلمان بسیار محدود است و در ایران چنین پژوهش‌هایی انجام نگرفته است، اگرچه تحقیقات بسیار در زمینه سفر، گردشگری و صنعت توریسم در ایران و خارج از کشور انجام شده است. با توجه به تقاضای بسیاری از معلمان برای اعزام و تاثیر انگیزه‌ها و نگرانیهای آنها در رفتارهایشان به هنگام ماموریت، بررسی پیامدهای رفتاری آنها از اهمیت بالایی برخوردار است. اما از آنجا که معلمان

1. Uysal & Hagan

2. Moutinho

محور اصلی تدریس و اداره مدارس در خارج از کشور هستند و تجربیات آنان پیش از اعزام، بهترین منبع اطلاعات برای مسئولان و برنامه ریزان آموزش و پرورش است، بررسی تجربه معلمان قبل از آزمون و حتی پس از آن با پژوهش‌های رایج کمی، قابل تبیین نیست. در حالی که پژوهش‌های کیفی قابلیتها و برتری چشمگیری، در شناخت عمیق پدیده‌ها و تبیین تجربه‌های واقعی دارند. این بررسیها از این نظر حائز اهمیت‌اند که به نظر می‌رسد سیاست‌گزاران و برنامه ریزان نقشی مؤثر در تبیین و هدایت انگیزه‌ها و کاهش نگرانیهای معلمان و علاقه‌مندان به شرکت در آزمونهای مدارس خارج از کشور دارند. بنابراین با توجه به ضرورت شناخت انگیزه‌ها و نگرانیهای معلمان به منظور ارتقای کیفیت برنامه‌ها و توجیه آنها، پیش از آزمون و اعزام، این پژوهش با هدف تبیین پدیدار شناسی تجربه معلمان پذیرفته شده در مرحله اول آزمون مدارس خارج از کشور صورت گرفته است.

روش

پژوهش حاضر به روش کیفی و از نوع پدیدار شناسی^۱ انجام گرفته است. هدف از پدیدار شناسی، شرح تجارب افراد به گونه‌ای است که آن را تجربه کرده‌اند (هاللوی و ویلر، ترجمه عابدی، روانی پور، کریم‌اللهی و یوسفی، ۱۳۸۵). آنچه مهم است این است که به تجربیات به همان صورتی که روی داده است و برای خود افراد معنا دارد توجه شود، نه بدان گونه که خودمان معمولاً به آن می‌نگریم. در تحقیقات فنومنولوژیک به فرد به طور همه جانبه و کامل توجه می‌شود (حاج باقری، پرویزی و صلصالی، ۱۳۹۰). مشارکت کنندگان در تحقیق معلمانی هستند که به مرحله دوم آزمون، یعنی مصاحبه دعوت شده‌اند. هدف مطالعه، توصیف و فهم عمیق تجربیات معلمان در زمینه تجارب انگیزشی و نگرانیهای پیش و پس از آزمون و انتظارات آنان است. از میان جامعه در دسترس، یعنی معلمانی که در مصاحبه شرکت کرده بودند، ۱۴ نفر انتخاب شدند. سعی بر آن بود تا افراد از دوره‌های مختلف تحصیلی و رشته‌های متنوع تدریسی انتخاب شوند. گردآوری اطلاعات در این پژوهش از طریق مصاحبه ژرف‌نگر انجام گرفت، زیرا هدف آن استنباط عمیق جزئیات غنی و مواد مهمی است که بتوان از آنها در تجزیه و تحلیل استفاده کرد (لوفلند و لوفلند²، ۱۹۹۵، به نقل از هومن، ۱۳۸۹).

پژوهشگران کوشیده‌اند که بدون جهت‌دهی به گفتگو، به دنیای غیر رسمی و تجربیات افراد دست یابند. همچنین استفاده علمی نمودن و محرمانه بودن بیانات و اطلاعات و هویت آنها، و در

1. Phenomenology

2. Lofland & Lofland

صورت عدم تمایل به ادامه همکاری در هر مرحله از تحقیق، به آنان اطلاع داده شد. به منظور دقت و روایی یافته‌ها از نظرات تکمیلی همکاران استفاده شد. از آنجا که پژوهشگر مسئول، دارای دو سال تجربه معلمی به عنوان مامور اعزامی بوده است، بنابراین، ضمن رعایت اصل تنزل^۱ فنومنولوژیک (حاج باقری و همکاران، ۱۳۹۰)، میزان ارتباط و درگیری عمیق و تجارب قبلی پژوهشگر با موضوع پژوهش و مشارکت کنندگان بر مقبولیت داده‌ها دلالت خواهد کرد. از آنجا که در تحقیقات کیفی تمرکز بیشتر روی اطلاعات به دست آمده از موقعیت یا واقعه است تا اندازه نمونه (غیری، فتحی‌آذر، ادب، حاتمی و قلی زاده، ۱۳۹۰)، در این مطالعه اطلاعات پس از انجام دادن مصاحبه با ۱۴ نفر به اشیاع رسید. ابتدا از شرکت کنندگان در مصاحبه درباره انگیزه آنان از رفتن به خارج از کشور سوال شد و سپس این سوالات اختصاصی نیز پرسیده شد که چه اقداماتی قبل از شرکت در آزمون کتبی انجام داده‌اند و چه نگرانیهایی قبل از آزمون داشته‌اند. سوالات دیگر زمانی پرسیده می‌شد که برای روشن سازی موضوع لازم بوده است. هنگامی که شرکت کنندگان تجربه خود را توصیف می‌کردند و توضیح دیگری نیاز نبود، مصاحبه پایان یافته تلقی می‌شد. مصاحبه‌ها در حدود ۳۰ دقیقه به طول می‌انجامید.

مصاحبه‌ها کاملاً ثبت می‌شد و محقق آنها را بارها مرور می‌کرد تا معلوم شود محتوای آن قابل فهم است یا نیاز به پیگیری دارد. پس از آن کدگذاری و تجزیه و تحلیل اطلاعات به روش کلایزی^۲ انجام شد. پس از طبقه‌بندی کدها و ادغام کدهای مربوط به هم، مفاهیم فرمول بندی شده، درون دسته‌های خاص موضوعی مرتب شدند، سپس در زیر گروه یا زیر مفهوم قرار گرفتند و در نهایت مفاهیم دسته‌بندی شده بر اساس هدف پژوهش، تقسیم بندی شدند (غیری و همکاران، ۱۳۹۰). از آنجا که گرددآوری و تحلیل داده‌ها از هم جدایی ناپذیرند و با شروع گرددآوری داده‌ها تحلیل آنها نیز شروع می‌شود (حاج باقری و همکاران، ۱۳۹۰)، این همانی^۳ داده‌ها در همان جلسه مصاحبه، با شرکت کنندگان مرور می‌شد تا نظر بدھند که آیا توصیفات منعکس کننده تجربیات آنها هست یا خیر. در انجام این پژوهش از مشاوره دو نفر از کارشناسان پژوهشگران یافی بهره‌گیری شده است. به منظور موثق نمودن مطالب، پس از دسته‌بندی آنها، چندین بار به متون نوشتاری حاصل از صحبت‌های شرکت کنندگان مراجعه شده است.

1. Reductive

2. Colaizzi

3. Credibility

یافته‌ها

در این پژوهش، ۴ مضمون اصلی و ۲۳ مضمون فرعی استخراج شد که به شرح زیرند:

مضمون اصلی ۱: عوامل انگیزه‌بخش برای شرکت در آزمون

مضمون فرعی ۱: تجربه جدید، لذت بردن از سفر و آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم کشورها و تنوع در زندگی

کسب تجرب جدید و آشنایی با آداب و رسوم سایر ملتها از انگیزه‌های همه شرکت کنندگان در آزمون بوده است. انگیزه دیگر آنان گریز از یکنواختی زندگی بوده که موجب ملالت و خستگی و کسالت روح و روان انسان می‌شود. همچنین تغییر و تنوع سبب شادابی، نشاط و تحرک و پویایی در زندگی می‌شود و سفر و اقامت دو ساله در خارج از کشور فصل تازه‌ای را در زندگی آنان می‌گشاید. برخی از معلمان انگیزه‌های فوق را به صورت عبارتهای زیر بیان کرده‌اند:

- "آدمیزاد هرچقدر جای دیگر را ببیند کسب تجربه است، آشنایی با فرهنگ‌های دیگه دیدن کشوری جدید" (معلم ۳).

- "می خوام تجربه کسب کنم، از سفر لذت می برم" (معلم ۷).

- "با امکانات جدید با زبان جدید، فرهنگ و آداب جدید آشنا می‌شم" (معلم ۸).

- "خوب خیلی از مشکلات مادی حل می‌شه الان مدرسه استثنایی هستم ولی اونجا در مدارس عادی تجربیات آموزشی خوبی کسب می‌کنم" (معلم ۴).

- "تنوع آب و هوایی، آشنایی با اقوام و مردم مختلف، آموزش‌های اونها چگونه است، آشنایی با طرز زندگی، سبک زندگی اون‌ها، آشنایی با قوانین و مقررات مثل نظام و انصباط، خورد و خوراک، پوشاش، می خوام با جاذبه‌های طبیعی مثل گردشگری، مکانهای تفریحی آشنا بشم" (معلم ۱۱).

مضمون فرعی ۲: حقوق و مزايا

با توجه به اینکه معلمان اعزامی، علاوه بر حقوق رسمی به واحد ریال، از مزایای دریافت حق ماموریت به واحد دلار و یا واحد پولی کشور می‌باشند برخوردار هستند و عموماً امکان پس‌انداز یا تأمین امنیت مالی را برای آینده بهتر می‌توانند فراهم کنند، در این خصوص برخی از معلمان این- گونه بیان نموده اند:

- "حقوق و مزايا هم بالاخره مهمه" (معلم ۲).

- "۸۰٪ هم در آمد آن مهمه" (معلم ۱۴).

- "از نظر مالی هم رشد داره" (معلم ۱۲).

- "مشکلات مادی حل میشه" (معلم ۵).

مضمون فرعی ۳: رضایت و اشتیاق همسر (برای معلم‌های زن)

در مصاحبه‌هایی که با خانمهای انجام می‌شد، اشتیاق همسر را بیشتر از خود برای اعزام اعلام می‌کردند.

- "همسر رشته‌اش عربیه علاقه زیادی داره بره کشورهای عربی، تدریس در کشورهای عربی را دوست داره، خیلی دوست داره عربیش قوی بشه" (معلم ۹).

- "اشتیاق همسرم برای خارج از کشور بسیار زیاده" (معلم ۱۰).

- "بیشتر همسرم مشتاقه بعد از اُون هم کسب تجربه خیلی مهمه" (معلم ۱۴).

مضمون فرعی ۴: کسب موقعیت اجتماعی

انسان موجودی اجتماعی است و با ارزش‌های حاکم بر جامعه، روابط اجتماعی، عادات و سنت اجتماعی و جایگاه و منزلت در میان جامعه و انتظار عمومی سرو کار دارد، به طوری که عده‌ای از معلمان یکی از انگیزه‌های شرکت در آزمون و اعزام به خارج از کشور را کسب موقعیت اجتماعی عنوان می‌نمودند.

- "آدم یک جایگاه اجتماعی بهتری پیدا می‌کنه، مقبولیتش بیشتر میشه، حتی قبولی تنها هم وجهه افراد را بالاتر میبره، راحت‌تر می‌پذیرنش" (معلم ۷).

- "خوب خارج از کشور شهرت هم می‌آره، بد هم نیست یک امتیازه" (معلم ۱۱).

مضمون فرعی ۵: یادگیری زبان برای خود و فرزندان

زبان ابزاری برای برقراری ارتباط، دریافت و انتقال مفاهیم، دروازه شناخت و دستیابی به یافته‌ها و تازه‌های علمی و آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم ملتهاست. یکی از راههای یادگیری سریع مفاهیم و تلفظ صحیح واژگان، زندگی در جامعه مردمی است که به آن زبان صحبت می‌کنند یا زبان دوم رایج را به خوبی می‌دانند.

- "یه تجربه جدیدیه، محیط جدید، آموزش زبان" (معلم ۶).

- "یادگیری زبان هم برای بچه‌ها مهمه" (معلم ۱۳).

مضمون فرعی ۶: افزایش اعتماد به نفس

محیط جدید، دوری از وطن، اقوام و خویشان، دوستان و آشنايان، همسایگان و همکاران، همسهربان و هموطنان، زندگی نسبتاً مستقل و تصمیم‌گیری، برنامه ریزی و انجام بسیاری از کارها

با کمترین کمک از دیگران، موجب تقویت و افزایش خود اتکایی و اعتماد به نفس در معلمان خواهد شد. این موضوع را عده‌ای از معلمان به صورت عبارات زیر بیان کرده اند:

- "من خیلی به خانواده‌ام وابسته ام اما فکر می‌کنم خارج از کشور باعث تقویت اعتماد به‌نفسم میشے" (معلم ۲).

- "با فرهنگ و آداب و رسوم دیگران آشنا می‌شیم، نقطه ضعف خودمون را می‌تونیم بشناسیم و بر طرف کنیم چون باید بیشتر روی پای خودمون بایستیم، اعتماد به نفسمون افزایش پیدا می‌کنه" (معلم ۷).

- "آشنایی با فرهنگها و آداب و رسوم از نظر روحی استقلال، اعتماد به نفس، افزایش صبر و استقامت و ..." (معلم ۸).

- "البته خارج از کشور اعتماد به نفسم را زیاد می‌کنم." (معلم ۱۰).

مضمون فرعی ۷: احساس وظیفه نسبت به دانش آموzan هموطن

حس نوع دوستی، وطن خواهی، عشق و علاقه به فرزندان این مرز و بوم، حفظ و نگهداری و رشد و تربیت فرزندان ایرانی که خارج از کشور زندگی می‌کنند و از روش‌های تربیتی و آموزشی متناسب با آین زندگی ایرانی - اسلامی برخوردار نیستند سبب ایجاد انگیزه و احساس مسئولیت، در عده‌ای از معلمان برای اعزام به خارج از کشور شده است، به طوری که این احساس را با عبارات زیر بیان کرده اند:

- "من یکی از اهدافم خدمت به دانش آموzan ایرانی مقیم خارجه" (معلم ۱۰).

- "دوست دارم قبول شم تجربه بهتری کسب کنم، به بجه‌ها و هم وطنام کمک کنم" (معلم ۴).

مضمون فرعی ۸: یافتن دوستان جدید از جاهای گوناگون

کشورهایی مانند کویت، امارات، پاکستان و برخی دیگر از کشورها عده نسبتاً زیادی از دانش- آموzan ایرانی دارند، به طوری که برخی از مدارس به صورت مجتمع اداره می‌شوند و معلمان اعزامی از نقاط گوناگون کشور به آنجا اعزام می‌شوند، از این رو برای دوست‌یابی و گسترش دامنه دوستیها، زمینه بسیار خوبی است. به همین سبب در سخنان بعضی از معلمان آمده است:

"از خیلی استانها میان دوستهای جدیدی پیدا می‌کنیم" (معلم ۷).

"فضای جدید، دوستان جدید، اقوام مختلف، اینها همه‌اش تجربه است" (معلم ۸).

مضمون فرعی ۹: اشاعه فرهنگ دینی و معرفی انقلاب اسلامی

تبليغات گسترده بنگاههای خبری غرب ضد اسلام، تشيع و انقلاب اسلامی و ارائه چهره‌ای خشن و کم تمدن از ملتی که دارای پيشينه غني و ميراث گرانها و سرشار از تمدن و فرهنگي که الهام بخش ساير تمدنهاي دنيا بوده است، موجب شده که عده‌اي از معلمان احساس وظيفه کنند تا در پرتو اين ماموريت بتوانند به معرفى اسلام، تشيع و انقلاب اسلامی و مردم خوب و نجيب و مهروز ايران اسلامي بپردازنند. در اين زمينه عده‌اي از معلمان اظهار کرده اند:

- "تبليغ دينمان، و اگه کشور مسلمان باشه، معرفى تشيع، چون شيعه مظلوم واقع شده، دوست دارم درباره دينم، امامانم، انقلابمان صحبت کنم" (علم ۲).

- "برعليه اسلام، ايران، تبليغات سنگيني ميشه هرکادوم از ما می تونه يك سفير باشه، يك نماینده باشه، ايران را معرفى کنه، اگه کشورهای غيرمسلمان باشه اسلام را معرفى کنه" (علم ۴)

مضمون فرعی ۱۰: شناخت بيشتر جايگاه کشور خود

حس کنجکاوی از ویژگیهای انسان است. يکی از راههای پاسخ به اين کنجکاوی، آشنايی با نگاه ديگران نسبت به خود است. از آنجايي که کشور ايران از نظر فرهنگ و تمدن داراي پيشينه غني و نيرومندی است، دانستن جايگاه ايران از نظر ساير ملتها يکی از انگيزه‌های برجي از معلمان برای رفتن به خارج از کشور است.

- "با ديدگاه اونها نسبت به کشورمون آشنا بشم، اونها چقدر کشورمون را می شناسند" (علم ۱۳).

- "بيينيم چه نوع نگاهي به مردم ايران دارند، از چه طريقي مردم ايران را می شناسند، نگرش اونها نسبت به ايرانيان چيست. حضور ما، برخورد ما و نحوه ارتباط با آنها موجب تغيير نگرش در آنها می شود، ايران را به آنها، معرفى کنيم" (علم ۱۴).

مضمون فرعی ۱۱: حج تمتع و عمره مفرده از طريق کشور ميزبان

در اسلام يکی از اعمالی که با سفر توأم است و بدون سفر امكان پذير نیست حج است. همه ساله گروه بيشماری از مسلمانان برای انجام دادن فريضه حج تمتع و عمره مفرده از کشورهای گوناگون به عربستان سعودی سفر می کنند. عده ايرانيان متقارضی اين سفر معنوی بسیار بالاست، به طوری که سالها باید درنوبت اعزام بمانند. در اين زمينه شماري از معلمان اظهار کرده اند:

- "به کشورهای سوریه، لبنان، عراق، عربستان، تركیه رفتهام ، دوست دارم برم عربستان برای زيارت حج واجب، دوست دارم قسمت من بشه" (علم ۹).

- "کشورهای عربی مثل عربستان برای زیارت خانه خدا را دوست دارم برم" (علم ۱۴).
- "کشورهای حوزه خلیج فارس را بیشتر دوست دارم، چون هم از نظر فاصله و هم از نظر فرهنگ به ما نزدیک‌ترند و امتیاز خوبی هم که داره راحت‌تر میشه به زیارت خانه خدا بریم" (علم ۴).

مضمون اصلی ۲: فعالیتهای قبل از شرکت در آزمون

مضمون فرعی ۱: خرید منابع، مطالعه و آمادگی برای شرکت در آزمون

یکی از راههای قبولی در آزمون آمادگی علمی و مطالعاتی است، که خط برش میان شرکت کنندگان در هر آزمون از جمله آزمون مدارس خارج از کشور است. وجود این فعالیت در همه پذیرفته شدگان شرکت کننده در پژوهش گزارش شد. بخشایی از سخنان چند نفر از معلمان به صورت عبارات زیر آورده شده است:

- "یک سری کتابهای را گرفتیم و مطالعه کردیم، بدون مطالعه با این همه رقابت نمی‌شه قبول شد" (علم ۱).

- "یکسری کتاب و منابع گرفتیم و خوندیم، تو این مدت روی مطالب خیلی تمرکز کردیم" (علم ۶).

مضمون فرعی ۲: مشورت و تحقیق و بررسی پیرامون نحوه برگزاری آزمون و مصاحبه
مشورت و استفاده از تجرب سایر افراد در قبولی معلمان نقش موثری دارد. همان‌طور که در بیانات زیر آمده است، تعدادی از شرکت کنندگان در آزمون از اصل مشورت استفاده کرده‌اند.

- "از کسانی که قبلاً امتحان داده بودند و یا از خارج برگشته بودند، سوال کردیم" (علم ۱).
- "با افرادی که در آزمون شرکت کرده بودند مشورت کردیم، چون دانش فقط کافی نیست" (علم ۶).

مضمون فرعی ۳: تحقیق و بررسی پیرامون امنیت کشورها

امنیت یکی از نیازهای اساسی انسانهاست، زیرا در سایه امنیت است که استعدادهای انسان شکوفا می‌گردد و آسایش زندگی تامین می‌شود. از این رو، یکی از اقدامات شرکت کنندگان در آزمون، بررسی و تحقیق پیرامون امنیت کشورهاست.

- "اینکه کدام کشورها امنیت بیشتری داره با فرهنگ ما نزدیک‌تره راحت ترمی‌شه زندگی کرد" (علم ۱).

- "بعضی از کشورها نامنه" (علم ۱۰).

- "اگر کشوری باشه که به زندگیم لطمہ بزنه چشم پوشی می کنم، قید شو می زنم" (معلم ۴).
- "نگران آموزش و تحصیل بچه هام هستم، اون کشوری که می خواه برم آیا امنیت داره، یا نداره این یکی از دغدغه هامه" (معلم ۱۲).

"دوری از خانواده، نامنی کشورهای خارجی، عقب افتادن از ادامه تحصیل، احساس غربت و دوری از وطن، در کشور خودم راحت ترم من آدمی هستم که دلسوزی زیادی دارم. البته خارج از کشور اعتماد به نفسم را زیاد می کنم" (معلم ۱۰).

مضمون اصلی ۳: نگرانیهای قبل از آزمون

مضمون فرعی ۱: نگرانی قبول نشدن در آزمون

نگرانی یکی از عوامل اساسی اضطراب است و به صورت پیش بینی و انتظار وقایع ناخوشایند در آینده تعریف می شود (نیکبخت نصرآبادی، مظلوم، نثاری و گودرزی، ۱۳۸۷). اضطراب آزمون، اصطلاحی کلی است که به نوعی به اضطراب یا هراس اجتماعی خاص اشاره دارد که فرد را درباره توانایی هایش دچار تردید می کند و پیامد آن کاهش توانایی مقابله با موقعیت‌هایی مانند امتحان است. اضطراب امتحان یک واکنش و هیجانی ناخوشایند به موقعیت ارزیابی است. این هیجان با احساس نوعی از تنفس و تشویش و برانگیختگی سیستم عصبی خود کار، مشخص می شود (خسروی و بیگدلی، ۱۳۸۷). شماری از معلمان، نگرانی خود را از پیامدهای آزمون به صورت عبارات زیر بیان کرده اند:

- "بهر حال ضربه روحی بود اگه قبول نمی شدیم، نگاه دیگران مهمه" (معلم ۱).
- "به هیچ کس نگفتم که در آزمون شرکت کردیم، به خاطر نتیجه اش، چون اگه جواب منفی باشه، استرسی که از اطراف وارد می شه بیشتره" (معلم ۳).

"نگران هستم که قبول نشم خیلی نگران این هستم که قبول نشم و دوباره برگردیم به همان روستایی که تدریس می کنیم. و هیچ امکاناتی نداره حتی برای بچه هایی که پیش دبستانی اند، هیچ امکاناتی نداره" (معلم ۱۱).

مضمون فرعی ۲: نگرانی پیرامون تحصیل فرزندان درخارج از کشور

با توجه به اینکه تعداد زیادی از مدارس خارج از کشور به علت پایین بودن آمار دانش آموزان به صورت چند پایه، یا در سطوح بالاتر تدریس چند درس از سوی یک معلم اداره می شوند، همچنین، تفاوت کیفیت آموزش میان داخل و خارج از ایران، و تنوع فرهنگی میان دانش آموزان ایرانی خارج از کشور، تغییر محیط و مدرسه به ویژه برای گروهی از دانش آموزانی که در مدارس

خاص تحصیل می کنند، موجب نگرانی والدین می شود. از این رو نگرانی خود را به صورت عبارات زیر بیان داشته اند:

- "نگران تحصیل فرزندانم هم هستم، چون ممکنه مدرسه چند پایه باشه و تو این مدت ضعیف بشند" (علم ۱۳).

- "اما در مورد پسرم نگران هستم چون اینجا مدرسه استعدادهای درخشنان میره ولی اونجا مدرسه عادی اون هم ممکنه چند پایه باشه یه کم نگرانم کرده" (علم ۵).

- "نگران فرزندم هم هستم احساس می کنم دلش هوای مدرسه ایران را می کنه پیشرفت درسی نمی تونه داشته باشه، اکثرآ باید خودمون با بچه ها کار کنیم" (علم ۱۲).

مضمون فرعی ۳: نگرانی پیرامون مسائل فرهنگی و اخلاقی فرزندان

یکی از درخواستهای معلمان، اعزام به کشوری است که از نظر فرهنگی و آداب و رسوم با فرهنگ و آداب و رسوم حاکم در کشورمان نزدیک باشد. از این رو به نظرات عدهای از معلمان در این زمینه اشاره شده است:

- "دغدغه بچه ها را دارم. خب اونجا غربته از نظر فرهنگی رو بچه ها اثر می ذاره. بعضی صحنه ها را ممکنه ببینند، سئوالاتی می کنند، ما باید پاسخگو باشیم" (علم ۱۴).

- "نگران بچه هام هستم از محیط اونها می ترسم، نگران هستم، البته بچه های من مؤمن هستند، به اونها اطمینان دارم، ولی نگران هستم" (علم ۱۳).

- "از نظر فرهنگی هم نگران بچه ها هستیم. می ترسم بریم چیزی دستمون بیاد یه چیزی هم از دست بدیم" (علم ۱۲).

- "دوست دارم فرهنگ اون کشور به فرهنگ ما نزدیک تر باشه" (علم ۲).

مضمون فرعی ۴: نگرانی دوری از پدر و مادر

وابستگی فرزندان به والدین و تربیت ناشی از آموزه های دینی و پایبندی به تکریم و احترام نسبت به پدر و مادر در فرهنگ ایرانیان، موجب تحکیم روابط والد - فرزندی در میان خانواده های ایرانی است. هرگونه جدایی، پیامد ها، دلتگیها و نگرانیهایی را در پی خواهد داشت. در این زمینه برخی از معلمان اظهار کرده اند:

- "البته رفتن به خارج دلتگیهایی داره مثل دوری از پدر و مادر" (علم ۹).

- "من خیلی به خانواده ام وابسته ام نگرانیم اینه که اگه قبول بشم غربت را چطور تحمل کنم" (علم ۳).

- "من یکی از نگرانیهای دوری از خانواده است، مادرم برash خیلی سخته" (معلم ۸)

- "همسرم پسر بزرگ خونه است، اگه ما بریم پدر مادرش تنها می‌شن" (معلم ۱۴).

مضمون فرعی ۵: ذبح اسلامی در کشورهای غیر مسلمان

- "بیشتر دوست دارم به کشورهای اسلامی سفر کنم، جایی که ذبح اسلامی باشه" (معلم ۸).

- "فکر می‌کنم تو بعضی از کشورها، یکی از مشکلات مسلمانها مواد غذایی گوشتی باش، چون اون‌ها طبق آداب خودشان ذبح می‌کنند. البته تو بعضی از شهراها فروشگاههای ذبح حلال هست" (معلم ۷).

مضمون فرعی ۶: عدم رعایت عدالت در قبولی معلمان

- "دو بار مرحله اول همسرم قبول شد، حتی پارسال رتبه سوم شد، اما قبول نشد، ولی یکی از همکاران با رتبه ۷۰ قبول شد، فکر می‌کنم پارتی بازیه" (معلم ۵).

- "نگران بودم که آیا قبول می‌شم یا نمی‌شم و اگه قبول بشم مصاحبه چطور خواهد بود. اینکه مصاحبه از چه حیطه‌هایی خواهد بود. آیا عدالت در مصاحبه صورت می‌گیره" (معلم ۱۳).

- "عده‌ای می‌گفتند شرکت نکنید قبول شدن مشکله، سوالات پیچیده می‌دهند سوالات خیلی شبیه به همه تازه قبول هم بشی تو مصاحبه ردت می‌کنند بعضی‌ها را خودشون می‌گیرند" (معلم ۱۴).

مضمون اصلی ۴: ویژگیهای افراد اعزام شونده

مضمون فرعی ۱: شخصیت علمی

از آنجا که معلمان سفیران دانایی و فرهنگ برای نظام هستند (بزدانی، ۱۳۹۱) و از سویی هم دسترسی کامل به منابع آموزشی و پرورشی و دوره‌های ضمن خدمت برای آنها مقدور نیست، بنابر این، لازم است افرادی اعزام شوند که دارای شخصیت علمی و علاقه مند به فعالیتهای پژوهشی باشند، تا بتوانند از امکانات و فناوریهای نوین در تدریس به نحو مطلوب استفاده نمایند. معلمان در مصاحبه به این موضوع تاکید داشتند:

- "کسانی که بتوانند در کشور خارجی گلیم خودشون را از آب بیرون بکشند، شخصیت علمی داشته باشند" (معلم ۴).

"هم مدرک بالایی داشته باشند و هم از نظر علمی و پژوهشی سطح بالایی داشته باشند" (معلم ۸).

مضمون فرعی ۲: داشتن ظاهری مناسب و اخلاق خوب

- "کسی که اعزام میشه چون نماینده کشوره باشد از همه لحاظ الگو باشے از نظر شخصیت، از نظر علمی، اخلاقی برازنده نام ایران باشە" (معلم ۳).
 - "افرادی که اعزام میشنند باید ظاهر مناسبی داشته باشند، ویژگیهای اخلاقی خوبی داشته باشند. خلاصه اخلاقشون خوب باشە" (معلم ۴).
- مضمون فرعی ۳: داشتن حجاب اسلامی**
- "فکر می کنم چادر حجاب برتره، اما پوشش کامل ملکه، لباسی که انگشت نما نباشە" (معلم ۱۲).
 - "شرایط کشور مقصد را می پذیرم از نظر حجاب، حجاب را رعایت می کنم، چادر را دوست دارم. اما اصل حجاب است، مانتو شلوار هم حجاب است" (معلم ۳).

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که تجربه جدید، تنوع در زندگی، لذت بردن از سفر و آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم کشورها و کسب حقوق و مزایای بیشتر از انگیزه‌های معلمان شرکت کننده در آزمون اعزام به مدارس خارج از کشور هستند. این یافته‌ها با محركهای فرهنگی مکیتاش و گلدنر (۱۹۹۰، به نقل از یوسیل و هانگ، ۱۹۹۳) که با تمایل به دیدن و شناختن دیگر فرهنگها، آموختن دانش در مورد اتباع یک کشور، سبک زندگی آنها، موسیقی، هنر، و... شناسایی می شوند، مطابقت دارد. یافته‌های این پژوهش با انگیزه‌های طبقه بندی شده دان (۱۹۸۱، به نقل از جاروبندی و فرقانی، ۱۳۸۸) که معتقد است هدف از مسافرت شامل دیدار با دوستان و اقوام، فعالیتهای تقریحی یا مطالعه است، نیز هماهنگی دارد.

از دیگر عوامل انگیزشی یافته‌های پژوهش، تبعیت بانوان از اشتیاق همسران خود برای رفتن به خارج از کشور است. این نوع انگیزه با گزارش کوهن^۱ (۱۹۸۴) مبنی بر اینکه اتصال میان الگوهای روابط دلبستگی کودکانه و روابط زناشویی در زنان با کیفیت دلبستگی همسرانشان جرح و تعديل شده است، تبیین می شود. در تایید علت آن کاسپی و والدر (۱۹۹۸، به نقل از همان منبع ص ۱۹) اعلام کرده اند که حوادثی مانند ازدواج تاثیرات قوی‌تری بر جریان زندگی زنان در مقایسه با مردان بر جای می گذارد.

در بررسی تجربه معلمان برخی به کسب موقعیت اجتماعی اشاره داشتند. نتایج پژوهش حاضر با محركهای موقعیت و پرستیز مکیتاش و گلدنر (۱۹۹۰؛ به نقل از یوسیل و هانگ، ۱۹۹۳، ص ۷۹۹)

1. Cohen

که در مواردی شامل تمایل به شناخت و جلب توجه دیگران می‌شود و کارد و کستل^۱ (۱۹۹۸)، به نقل از جارو بندی و فرقانی، که انگیزه مربوط به موقعیت و پرستیز مکیتاش و گولدن را یک عامل نافذ زیرین در هر یک از طبقات می‌داند، همخوانی دارد.

از دلایل دیگری که برای انگیزه سفر بیان کردند، یادگیری زبان خارجی برای خود و فرزندانشان بود. در توضیح این مطلب می‌توان به ضعف نظام آموزشی مدارس ایران اشاره کرد که با وجود ۷ سال آموزش زبان انگلیسی و عربی باز هم نمی‌تواند در زمینه آموزش زبان خارجی به دانش آموزان به خوبی انجام وظیفه کند. تبیین دیگری که می‌توان برای آن ارائه نمود، حضور در محیط یادگیری است، زیرا محیط، موجب یادگیری سریع‌تر مفاهیم و تلفظ صحیح کلمات مناسب با گویی‌های اصیل می‌شود.

افراش اعتماد به نفس نیز از دلایلی است که برخی از معلمان به عنوان انگیزه سفر بیان کرده‌اند. یکی از ویژگیهایی که تأثیری به سزا بر جنبه‌های متفاوت زندگی می‌گذارد، داشتن اعتماد به نفس است. بدون برخورداری از اعتماد به نفس دست پیداکردن به هدف غیر ممکن است. اعتماد به نفس سبب می‌شود که فرد احساس تسلط بر زندگی و آینده خود داشته باشد. طرز تلقی و احساس فرد نسبت به خود، عاملی اساسی برای موفقیت در کاری است که می‌خواهد انجام دهد یا آرزوی انجام آنرا دارد (ویتلی^۲، ۱۳۷۲). آزمودنیها معمولاً به کشورهایی اعزام می‌شوند که آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم و زبان آن ندارند، ضمن آنکه به دور از خانواده، اقوام و همشهریان و هموطنان خود هستند، بنابراین باید با اتکا به خود و خود باوری و خود کار آمدی به انجام امور روزمره و جاری خود بپردازند.

از دیگر یافته‌های پژوهش که انگیزه شرکت معلمان در آزمون اعزام به مدارس خارج از کشور است، کمک به دانش آموزان مقیم کشور میزبان است. آلفرد آدلر^۳ به نقل از نجاتی، ترجمه شیخی، (۱۳۸۸) برای درمان مراجعان می‌کوشید آنها را به سمتی سوق دهد که به دیگر انسانها اهمیت بدهند و سعی کنند به آنها یاری رسانند و رابطه‌شان را با افراد جامعه تقویت کنند.

دوست یابی از سایر استانهای کشور و گسترش دایره دوستان نیز از انگیزه‌های شرکت معلمان در آزمون بود. انسان سالم همواره در پی گسترش روابط اجتماعی و برقراری ارتباط با مردم و

1. Card & Kestel

2. Withly

3. Alfred Adler

آشنایی با فرهنگ‌های گوناگون است. معلمان نیز در پی یافتن دوستان و همکاران جدید از نقاط گوناگون کشور هستند.

مطالعات نشان داده است که اشاعه فرهنگ دینی و معرفی انقلاب اسلامی ایران نیز از عوامل انگیزه بخش سفر معلمان است. در ضمن تبلیغ دین و رساندن پیام الهی به گوش سایر مردم از وظایف فرد فرد مسلمانان است. همچنین معرفی اسلام ناب، مکتب تشیع و انقلاب اسلامی از دغدغه‌های برخی از معلمان به شمار می‌آید. یزدانی (۱۳۹۱) تاکید دارد که معلمان اعزامی باید ضمن انجام دادن وظایف سازمانی این ماموریت، الگو و پیام رسان شایسته‌ای برای فرهنگ و تمدن ایران سربلند و ارزش‌های مقدس و حیات بخش اسلام باشند.

یکی از انگیزه‌های اساسی معلمان برای اعزام شدن به مدارس خارج از کشور، فراهم بودن تسهیلات برای رفتن به سفر حج تمتع است که برای افراد مستطیع واجب دینی و انجام عمره مفرد است و در ایران مدت انتظار برای زائران حج تمتع طولانی است.

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که معلمان برای پذیرفته شدن در آزمون، منابع تهیه می‌کنند و ضمن مطالعه آن به مشورت و تحقیق و بررسی درباره نحوه برگزاری آزمون از افرادی می‌پردازند که از تجربه کافی در این زمینه برخوردارند. همچنین، درباره امنیت کشورها نیز مطالعه و بررسی می‌کنند.

هر سال شمار بسیاری از معلمان در آزمون اعزام به مدارس خارج از کشور شرکت می‌کنند و رقابتی سنگین میان آزمودنیها وجود دارد. معلمانی موفق می‌شوند که آمادگی کامل علمی و اطلاعات عمومی مورد نیاز در زمینه پرسش‌های آزمون را داشته باشند. به همین جهت بسیاری از معلمان برای پذیرفته شدن در آزمون علاوه بر تهیه منابع علمی، از مشورت افرادی بهره می‌گیرند که تجربه اعزام داشته‌اند. از آنجاکه معلمان تجربه برگزاری آزمون از دانش آموزان را دارند و بسیاری از دوره‌های ضمن خدمت معلمی را گذرانده‌اند و با اصول و شیوه‌های ارزشیابی آشنا هستند، بنابراین به ضرورت آمادگی برای آزمون اعزام به مدارس خارج از کشور واقفاند.

یکی از فعالیتهای قبل از آزمون برخی از معلمان، بررسی و تحقیق پیرامون امنیت کشورها بود، زیرا بعد از تامین نیازهای فیزیولوژیک، احساس امنیت مهم‌ترین نیاز است (مزلو^۱ به نقل از شعبانی فر، ۱۳۹۰، ص ۱۸۲). تفاوت بسیار در امنیت کشورها وجود دارد، همین امر موجب

کنجدکاوی اکثر معلمان در بررسی و شناسایی کشورهای امن به عنوان فعالیتهای قبل از آزمون شده است.

از یافته‌های دیگری که در پژوهش حاضر می‌توان به آنها اشاره نمود، نگرانیهایی چون قبول نشدن، تحصیل فرزندان در خارج از کشور، نگرانی پیرامون مسائل فرهنگی و اخلاقی فرزندان، نگرانی دوری از پدر و مادر، نبود ذبح اسلامی در کشورهای غیر مسلمان، و عدم رعایت عدالت در پذیرش معلمان بود که اکثر شرکت کنندگان آن را تجربه کرده‌اند.

مدرسن^۱ (۱۹۸۲) اظهار می‌دارد که اکثر دانش آموزان یا دانشجویان پیش از شرکت در یک آزمون دچار حالت اضطراب می‌شوند. گاهی میزان آن به حدی بالاست که تاثیر منفی بر کنش آنان می‌گذارد. اما مقدار کمی اضطراب موجب تحرک و انگیزه بیشتر می‌شود. معمولاً این حالت در موقعی رخ می‌دهد که انسان نتواند پیامدهای کاری آن را پیش‌بینی یا آن را کنترل نماید. اضطراب آزمون معمولاً ناشی از مجموعه‌ای از ویژگیهای زیستی، حالتهای روانی و شرایط اجتماعی است.

نگرانی در زمینه تحصیل فرزندان از تجربه‌هایی بود که معلمان عنوان می‌کردند، زیرا دانش آموزان این نوع مدارس معمولاً در سطح تحصیلی یکسانی نیستند، برخی از آنها به صورت چند پایه و مختلط اداره می‌شوند، گاهی معلمان متخصص برای همه پایه‌ها وجود ندارد، منابع کمک درسی به اندازه کافی در دسترس نیست، کلاسهای فوق برنامه به دلیل کمبود معلم متخصص تشکیل نمی‌گردد. این مشکل زمانی بیشتر می‌شود که دانش آموز در یکی از مدارس خاص مانند: استعدادهای درخشان تحصیل می‌کند و از این پس قرار است با شراط جدید ادامه تحصیل دهد. این موضوع گاهی موجب می‌شود که برخی از معلمان سال اعزام خود را به تأخیر بیندازند تا به کشوری مناسب‌تر اعزام شوند.

در زمینه نگرانی پیرامون مسائل فرهنگی و اخلاقی فرزندان می‌توان گفت که سلامت معنوی، یکی از ابعاد مهم سلامت در انسان محسوب می‌شود (مقیمیان، سلمانی و آذربزین، ۱۳۹۰)، از این جهت معلمان، نسبت به مواجهه خود و فرزندانشان با آنچه در برخی از کشورها به منزله آزادیهای فرهنگی در سطح جامعه و رسانه‌های دیداری و شنیداری، بسیار عادی عرضه می‌شود، نگرانند و گاهی کسب برخی از امتیازات ناشی از اعزام را با آنچه از دست می‌دهند، قابل قیاس نمی‌دانند.

یکی از یافته‌های پژوهش، نگرانی معلمان در دوری از پدر و مادر بود. دوری از والدین نوعی احساس غربت^۲ است. احساس غربت بیان‌گر یک حالت انگیزشی - شناختی پیچیده است که در

1. Madsen
2. Homesickness

اصل بر احساس فقدان و دلتنگی نسبت به خانواده، دوستان و محیط زندگی متصرکر می‌شود (فیشر^۱ و هود^۲، ۱۹۹۸، به نقل از بشارت، فرهادی و گیلانی، ۱۳۸۵). یافته فوق را می‌توان با نظریه بالبی^۳ (۱۹۷۹) درباره دلبستگی^۴ تبیین نمود. او معتقد است که "نظریه دلبستگی" فقط نظریه تحول کودک نیست، بلکه نظریه تحول در «گسترده حیات» نیز هست (ویس، ۱۹۹۴، به نقل از همان منع). بالبی (۱۹۷۹: ۲۳۸) در این باره می‌نویسد: «در حالی که رفتار دلبستگی در اوایل کودکی بیشتر از هر زمان دیگر قابل مشاهده است، اما می‌توان در «چرخه حیات» و به ویژه در فوریتها آنرا مشاهده کرد. بینگ هال^۵ (۱۹۹۵) استدلال کرده که دانستن اینکه شخصی وجود دارد که نگران شماست و شما را در ذهن خود دارد در هر سن و هر شرایط نقش اساسی دارد و به عنوان پایگاه «ایمنی بخش»^۶ عمل می‌کند. این تصویر ذهنی رفتار مستقلانه را حتی در غیبت «تصویر دلبستگی» پشتیبانی و تقویت می‌کند. بنابراین مفهوم دلبستگی در زندگی بزرگسالان نیز تحت عنوان «دلبستگی بزرگسالان»^۷ به کار گرفته شده است.

نگرانی معلمان در باره عدم ذبح اسلامی در برخی از کشورهای غیرمسلمان از اعتقادات دینی آنها سرچشمه می‌گیرد.

براساس آیات قرآن (آیه ۳ سوره مائدہ) و نصوص دینی همچنین بر طبق فتوای مراجع (امام خمینی ره، مسئله‌های ۲۵۹۰ تا ۲۵۹۲)، گوشتی که مسلمانان تناول می‌کنند باید بر اساس دستورات دینی ذبح شود یعنی به دست یک فرد مسلمان، با ذکر نام خدا و رو به قبله ذبح گردد. برای همین یکی از نگرانیهای معلمان عدم ذبح اسلامی در برخی از کشورهای غیر مسلمان است.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان دادند که یکی از نگرانیهای معلمان عدم رعایت عدالت در پذیرش آزمونیهاست. پژوهش‌های بسیار نشان داده‌اند که مفهوم عدالت در عدم رضایت و تعارضها در میان کارکنان در سازمان اهمیت دارد (رازینسکی^۸، ۱۹۸۷). دلیل وجود این نگرانی را می‌توان در عدم شفافیت کافی در قوانین و مقررات یا عدم رعایت صحیح مقررات در مراحل آزمون (کتبی و مصاحبه) و همچنین متوازن نبودن یا نبود عدالت در امتیازدهی به معلمان دانست که موجب بدینی به برگزارکنندگان آزمون می‌شود.

1. Fisher & Hood

2 . Bowlby

3. Attachment

4. Byng-Hall

5. Safe base

6. Adult attachment

7. Rasinski

شرکت کنندگان در پژوهش، داشتن شخصیت علمی، ظاهر مناسب، خوش اخلاقی و رعایت حجاب را از ویژگیهای معلمان متضادی اعزام به مدارس خارج از کشور می‌دانستند. براساس مفاد بخششانه مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور یکی از شرایط اعزام دارا بودن توانمندی-های علمی، تخصصی و شغلی است که کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. داشتن ظاهر مناسب و اخلاق حسن، در آموزه‌های دینی و تعالیم سعادت‌بخش اسلام و سنت وسیره پیامبر عظیم اُلشان اسلام (ص) برای مسلمانان سفارش شده است. پژوهش‌ها نشان دادند که معلمان زن شرکت کننده نسبت به رعایت حجاب احساس مسئولیت شرعی دارند، زیرا حجاب ریشه وحیانی دارد و رعایت آن برای مسلمانان یک تکلیف و حکم شرعی است. یکی از نشانه‌های دینداری، پایین‌دستی و التزام عملی به حجابی است که توأم باعفت و پاک‌امنی باشد، زیرا حجاب میوه عفاف است و عفاف ریشه حجاب. معلمان زن شرکت کننده در مصاحبه نیز علی‌رغم محدودیتهایی که برخی از کشورهای میزبان در زمینه حجاب اسلامی دارند خود را موظف و مکلف به رعایت آن می‌دانند.

براساس یافته‌های این تحقیق، آنچه از تجارب معلمان درباره آزمون اعزام به مدارس خارج از کشور استنباط می‌شود، این است که در برابر امتیازات انگیزه بخشی که اعزام معلمان درپی دارد، نگرانی‌هایی در ابعاد اجتماعی، خانوادگی و آموزشی نیز طی فرآیند آزمون وجود دارد. علاوه بر این تحقیق، می‌توان از طریق پژوهش‌های کیفی به نتایج بهتری برنامه‌ریزی علمی برای پذیرش معلمان اقدام نمود.

پیشنهادات

۱. با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود مسئولان مربوطه طی فرآیند اعلام، جذب و اعزام معلمان به مدارس خارج از کشور به گونه‌ای شفاف و روشن عمل نمایند تا هرگونه سوء برداشت یا بی‌عدالتی مربوط به اعزام در معلمان از میان برود.
۲. امتیازات مربوط به بندهای گوناگون دستورالعمل اعزام بازنگری شود تا جانب عدالت رعایت شود.
۳. مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور از طریق سایت رسمی خود، تصویر روشنی از کشورهایی که معلم به آنها اعزام می‌شود، ارائه نماید. یعنی علاوه بر ویژگیهای عمومی مانند فرهنگ و اقتصاد و جمعیت و ... تاریخچه مدرسه ایرانی، جمعیت ایرانیان مقیم آن کشور، عده دانش آموزان ایرانی، فرهنگ‌های متنوع دانش آموزان، مشاغلی که ایرانیان بیشتر به آنها می‌پردازند و ... را به اطلاع عموم داوطلبان برساند.

۴. پیشنهاد می‌شود این نوع پژوهشها در حین مأموریت و پس از مأموریت معلمان نیز انجام شود تا ادراکات قبل از سفر، حین سفر و پس از سفر معلمان نیز با یکدیگر مقایسه گردد.
۵. با توجه به فرصتهای کوتاه آموزش ضمن خدمت معلمان، قبل از سفر به سایر کشورها، پیشنهاد می‌شود، این نوع آموزشها به صورت آموزش ترکیبی (آموزش متداول و الکترونیکی) با مدت زمان بیشتر برگزار گردد.

منابع

- قرآن کریم. (۱۳۸۵). ترجمه‌ الهی قمشه‌ای، با مجوز سازمان دارالقرآن الکریم. یزد: انتشارات کوثر هدایت.
- افروز، غلامعلی. (۱۳۷۷). احساس امنیت. ماهنامه پیوند. تهران: انتشارات انجمن اولیا و مریبان، شماره ۲۲۱، ۴-۳.
- امام خمینی، روح الله. (۱۳۶۱). رساله توضیح المسائل. قم: انتشارات وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه.
- بشارت، محمد علی؛ فرهادی، مهران و گیلانی، بیژن. (۱۳۸۵). بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی و احساس غربت.
- فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی دانشگاه تبریز. سال اول، شماره ۲۰، تابستان و پاییز، ۴۷-۲۳.
- جاروندی، رضا و فرقانی، نازفر. (۱۳۸۸). مقایسه انگیزه‌های سفر در میان دو نسل جوان و بزرگسال. مجله پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه، شماره دوم، بهار و تابستان، ۱۴۳-۱۲۳.
- حاج باقری، ادیب؛ پرویزی، سرور و صلصالی، مهوش. (۱۳۹۰). روش‌های تحقیق کیفی. تهران: مرکز نشر علوم پژوهشی (بشری).
- حسینی نثار، مجید و قاسمی، علی. (۱۳۹۱). بررسی احساس امنیت و عوامل موثر بر آن در کشور. در مجموعه مقالات چهارمین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری. دانشگاه فردوسی مشهد. برگرفته از سایت www.win2pdf.com.
- حیدر رضایی، حمید و صارمی، ویدا. (۱۳۸۹). تدوین فعالیت‌های اجرایی و اطلاعات مورد نیاز مدیران در مجتمع‌های آموزشی ایران در خارج از کشور. سپرستی مدارس جمهوری اسلامی ایران در سوریه، لبنان، اردن، دمشق.
- خسروی، معصومه و بیگدلی، یمان. (۱۳۸۷). رابطه ویژگیهای شخصیتی با اضطراب امتحان در دانشجویان. مجله علوم رفتاری، دوره ۲، شماره ۱، بهار، ۱۳-۲۴.
- زکی، محمد علی. (۱۳۸۸). درآمدی بر جامعه‌شناسی جهانگردی و گردشگری. فصلنامه مطالعات جهانگردی، شماره ۵، ۸۷-۱۱۱.
- شعبانی، حسن. (۱۳۹۰). مهارت‌های آموزشی و پرورشی. جلد اول روش‌ها و فنون تدریس. ویراست ۳. تهران: انتشارات سمت.
- غribi، حسن؛ فتحی آذر، اسکندر؛ ادیب، یوسف؛ حاتمی، جواد و قلی‌زاده، زلیخا. (۱۳۹۰). پدیدار شناسی تجارب مادران در زندگی با کودکان ADHD. فصلنامه علمی-پژوهشی خانواده پژوهشی، دوره هفتم، بهار، ۹۰، شماره پیاپی ۲۵، ۵-۲۲.
- مقیمیان، مریم؛ سلمانی، فاطمه و آذربزین، مهرداد. (۱۳۹۰). ارتباط اضطراب امتحان و سلامت معنوی در دانشجویان پرستاری. مجله دانشگاه علوم پزشکی قم (ویژه نامه طب و دین)، دوره پنجم، شماره سوم، پاییز، ۹۰-۳۰-۳۶.
- نجاتی، عثمان. (۱۳۸۸). حدیث و روان‌شناسی (ترجمه حمید رضا شیخی). مشهد: موسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.
- نیکبخت نصر آبادی، علیرضا؛ مظلوم، سید رضا؛ ثناواری، مریم و گودرزی، فاطمه. (۱۳۸۷). ارتباط حیطه نگرانی با کیفیت زندگی دانشجویان. فصلنامه پایش، سال هشتم، شماره اول، زمستان ۱۳۸۷، ۸۵-۹۲.
- ویتلی، دنیس. (۱۳۷۲). روان‌شناسی پیروزی (ترجمه علی شایق). تهران: انتشارات کویر.
- هالووی، ایمی و ویلر، استفانی. (۱۳۸۵). روش‌های تحقیق کیفی در پرستاری (ترجمه حیدر علی عابدی، مریم روانی-پور، منصور کریم‌اللهی و حجت‌الله یوسفی). تهران: انتشارات بشری.

هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۹). راهنمای عملی پژوهش. تهران: انتشارات سمت.
بزدانی، علی اصغر. (۱۳۹۱). *شیوه نامه و خواص ثبت نام، انتخاب و اعتراض نیروی انسانی به مدارس جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور* به شماره ۵۸۲۳۴ / ۳۴۰ / ۲۸ / ۱۳۹۱.

- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectionate bonds*. London: Tavistock Publications.
- Byng-Hall, J. (1995). *Rewriting family scripts*. New York: Guilford Press.
- Cohen, Erik (1984). The sociology of tourism: Approaches, issues, and findings. *Annual Review of Sociology*, 10, 373-392.
- Madsen, H. S. (1982). Determining the debilitating impact of test anxiety. *Language Learning*, 32(1), 133-143.
- Rasinski, K. A. (1987). What's fair is fair - or is it? *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(1), 201-211.
- Uysal, M., & Hagan, L. R. (1993). Motivation of pleasure to travel and tourism. In M. A. Khan, M. D. Olsen, & T. Var (Eds.). *VNR'S encyclopedia of hospitality and tourism* (pp. 798-810). New York: Van Nostrand Reinhold.